

О.О. Світличний – здобувач кафедри кримінального права та кримінології
ВДНЗ “Національний гірничий університет”;
науковий керівник – канд. юрид. наук, проф.
кафедри кримінального права та кримінології
ВДНЗ “Національний гірничий університет” **П.В. Хряпінський**

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ РОЗБЕЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ: СПІРНІ ПИТАННЯ

Суспільна небезпека розбещення неповнолітніх (ст. 156 Кримінального кодексу України, далі – КК), насамперед, визначається безпосереднім об'єктом цього злочину, у якості якого виступають суспільні відносини статевої недоторканості неповнолітньої особи. Статева свобода та статева недоторканість є складовими елементами родового об'єкту злочинів, передбачених у розділі IV Особливої частини КК. Правники по-різному співвідносять статева свободу та статева недоторканність. Одні вважають їх самостійними категоріями, що як об'єкти кримінально-правової охорони не перехрещуються. За такими поглядами, неповнолітня особа має статева недоторканність, але не має статевої свободи. Дорослі ж, набуваючи статевої свободи, втрачають статева недоторканність. Другі вважають, що статева свободу і статева недоторканність спорідненими категоріями, що частково чи повністю перехрещуються, та наполягають на тому, що неповнолітні особи також, поряд із дорослими жінками та чоловіками, мають статева свободу. Треті ж, навпаки, наполягають, що неповнолітні, якщо вони навіть не досягли статевої зрілості, набувають статевої свободи у повному обсязі з моменту досягнення ними віку, що надає можливість усвідомлювати значення та роль статевої зносин. Що ж стосується малолітніх, то в силу їх психофізичного розвитку вони не мають можливості усвідомлювати роль та значення статевої зносин, а тому, відповідно, не можуть мати статевої свободи. Існує навіть погляд, що статева недоторканність розповсюджується на осіб чоловічої та жіночої статі у будь-якому віці, а не тільки на малолітніх та неповнолітніх. Право на статева недоторканність та статева свободу надається всім громадянам, незалежно від статі та віку, ступеня моральної гідності та добродетності.

Статева свобода є невід'ємною складовою комплексу природних прав і свобод людини. На наш погляд, особа набуває статевої свободи з досягненням віку, з якого держава законодавчо визначає її право утворити нову суспільну ланку – сім'ю (з 17 р. – жінки та 18 р. – чоловіки). До цього часу, держава гарантує та забезпечує гармонійний фізичний та психічний статевої розвиток малолітньої дитини та підлітка, створюючи навколо таких осіб режим “статевої недоторканості”. Статева недоторканність має багаторівневу суспільно-правову регуляцію. Можна виділити суспільно-ціннісний, цивільно-правовий, спеціально-медичний, інформаційний та фізичний рівні. Так, соціально-ціннісний рівень віддзеркалює моральні цінності суспільства, яке схвалює своєчасне, поступове входження особи у повноцінні статевої зносини. Суспільна мораль засуджує будь-яке брутальне

статеве поводження із дітьми та підлітками, утім, заохочує та спрямовує у пізнавальне русло релігійні, родинні або шкільні бесіди (програми) із статевого виховання. Цивільно-правовий рівень відбивається у нормах Сімейного кодексу України, який встановлює вік осіб жіночої (17 р.) та чоловічої статі (18 р.), по досягненню якого вони можуть вступати в шлюбні відносини (ст. 21, 22 СК), у випадках якщо особа, яка досягла чотирнадцяти років подала заяву, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам (ч. 2 ст. 23 СК). Спеціально-медичний рівень пов'язаний із визначенням статевої зрілості неповнолітньої особи згідно Правил проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України 17 січня 1995 р. № 6.

Статева недоторканність, насамперед, є передумовою, яку повинна забезпечити держава і суспільство для нормального статевого фізичного та психічного розвитку дитини і підлітка. Нечіткою є позиція криміналістів, які пов'язують статево недоторканність із загальним нормальним фізичним та духовним розвитком неповнолітніх. Вони як на рівноцінні безпосередні об'єкти охорони ст. 156 КК вказують на статево недоторканність і фізичний, психічний та духовний розвиток неповнолітніх. За положеннями сучасної педіатричної науки нормальний фізичний, психічний, розумовий та духовний розвиток людини зумовлений величезним розмаїттям природних (географічних, кліматичних, біологічних та ін.), соціальних (економічних, правових, інформаційних та ін.), індивідуальних (статевих, вікових, освітніх та ін.) факторів. Знаходячись у взаємодії та взаємозалежності один від одного, комбінуючи між собою, вони приймають безпосередню участь у формуванні фізичного, психічного та духовного розвитку дитини з народження та дорослої людини протягом всього життя. Тому, статево недоторканність слід пов'язувати із виключно з нормальним статевим фізичним та психічним розвитком неповнолітнього.

Незаконний вплив на інформативний рівень статевої недоторканності неповнолітніх є вкрай небезпечними для суспільства та потребують кримінально-правової охорони. Основне соціальне спрямування об'єкту кримінально-правової охорони полягає в унеможливленні інформаційного впливу на статево недоторканність неповнолітніх. Зміст безпосереднього об'єкту зумовлює механізм заподіяння йому злочинної шкоди шляхом розпусних дій фізичного та інтелектуального характеру. Під фізичними розпусними діями розуміють оголення статевих органів винної чи потерпілої особи, непристойні доторкання до статевих органів, які викликають статеві збудження, навчання статевим збоченням, імітація статевого акту, схиляння або примушування потерпілих до вчинення певних сексуальних дій між собою, вчинення статевих зносин, акту онанізму у присутності потерпілої особи тощо. Під інтелектуальними розпусними діями, – ознайомлення потерпілої особи із порнографічними зображеннями, відеофільмами, цинічні розмови з нею на

сексуальні теми тощо. Утім, інтелектуальними такі дії назвати складно, нам здається, що більш виразним було б їх визначення як “психічне розтління”.